

AIMO NUMMI

PÖLKKYRUOHO

ARVOITUKSELLINEN MUINAISKASVI

Pölkkyruoho, *Arabis glabra* — aikai-
semmin *Turritis glabra* — on varsin
vaatimattoman näköinen, mutta kasvu-
tapansa ansiosta helposti tunnistetta-
vissa. Tavallisesti haaraton varsi on
pysty, yli puoli metriä korkea. Suikeat
aluslehdet ovat matalaan liuskaiset,
varsilehdet nuolityviset, pystyt, sini-
vihreät. Kukinto on pitkä terttu, kukat
pieniä, vaaleankeltaisia. Lituhedelmät
ovat 4–7 cm pitkiä ja pölkkyruoholle
ominaisesti pystyssä pitkin vartta.
Pölkkyruohon tunnistaa jo kaukaa
pitkästä, kapeasta hedelmystöstä, jossa
on runsaasti lituja. Tukeva varsi jää
usein kasvin kuivuttua syystalveksi
törröttämään kasvupaikalleen muiden
kasvien jo hävittyä.

KAKSIVUOTINEN RISTIKUKKAISKASVI

Pölkkyruoho kylvää siemenensä syys-
kesällä ja osa niistä itää jo syksyllä ja
talvehtii taimena yli talven, osa itää
vasta seuraavana keväänä. Taimet
kukkivat seuraavana tai mahdollisesti
vasta toisena kesänä emotaimen
jälkeen. Se näyttää usein selviävän
verrattain tiheässä ja pitkässäkin

ruohikossa, jossa monet pienemmät
kasvit häviävät. Pölkkyruohon siemensato
on hyvin runsas. Se auttaa selviytymään
kasvupaikan kilpailussa.

Pölkkyruoho
Arabis glabra

Retkeilykasviossa pölkkyruoho on merkitty Etelä-Suomessa alkuperäiskasviksi, vaikka se on tällä alueella hyvin tyypillinen vanhan asutuksen indikaattorikasvi, muinaiskasvi. Alkuperäiskasviksi sitä väitetään alkuperäisten luonteisten eteläsuomalaisten kalliokasvu-paikkojen perusteella.

Löytöpaikat olisi tutkittava uudelleen näytteiden ja kirjallisuustietojen pohjalta, jotta voitaisiin selvittää pölkkyruohon oikea status, eli onko pölkkyruoho Etelä-Suomessa jossain kohdin alkuperäiskasvi vai onko se kaikkialla arkeofyytti¹.

MUINAISJÄÄNNÖSALUEILLA JA KESKIAIKAISEN ASUTUKSEN PIIRISSÄ

Pölkkyruoho ei yleensä ole levinnyt muinaisjäännösalueilta ympäristöönsä. Vaatimattoman ulkonäkönsä takia se ei ole koristekasvi, eikä sitä siitä syystä ole siirretty puutarhoihin, kuten esimerkiksi tulikukkia. Pölkkyruohon kasvupaikalluettelo on näyttävä. Se kasvaa Itä-Uudellamaalla muun muassa **Porvoon, Husholmenin ja Sibbesborgin** linnojen alueella. Se kuuluu muinaiskasveihin **Vartiokylän** linnavuoren alatasanteilla, **Raaseporissa, Junkarsborgin** ruohotuneilla valleilla sekä **Rikalan, Liedon Vanhanlinnan ja Eurajoen Liinmaan** linnavuorilla.

ARKEOFYYTTI

eli muinaistulokas on kasvilaji, joka on kulkeutunut Suomeen ja asettunut kasvupaikalleen ihmisen toiminnan ansiosta jo hyvin varhain, karkeasti ottaen ennen 1600-luvun alkupuolta.

UUSTULOKAS

Sama kasvi voi olla levinnyt joillekin seuduille, esimerkiksi Pohjois-Suomeen, vasta myöhemmin. Tällöin kasvi on siellä uustulokas.

Pölkkyruohoa tavataan niin ikään monen keskiaikaisen virkatalon, kartanon ja pappilan ympäristöstä.

Lahten seudulla pölkkyruohoa on tavattu mm. **Kärkölän** kirkolla sekä **Hollolan** Nostavalla ja Hahmajärvellä.

LOUNAISUOMALAISILLA LÖYTÖPAIKOILLA USEIN MONTA MUINAISKASVIA

Lounais-Suomessa kulttuurikasvistoa ovat tutkineet Onni Silkkilä ja Aarre Koskinen. He tutkivat 60 kohteen kasvillisuuden. Niistä 43:ssa löytyi pölkkyruoho ja sen lisäksi muita muinaiskasveja. Pölkkyruohon löytöpaikoista 27:ään liittyy esihistoriallisia, varsinkin rautakautisia, arkeologisia löytöjä.

Muinaiskasvit kasvavat lounaisuomalaisilla löytöpaikoilla usein yhdessä. Yhdeksällätoista tutkituista kohteista kasvoi vähintään kuusi muinaiskasvia.

OLIKO PÖLKKY-RUOHO LÄÄKEKASVI?

Arkeofyyttien alkuperäisen leviämisen syy on usein vaikea selvittää. Ihminen on joskus muinoin saattanut käyttää kasvia johonkin tarkoitukseen, esimerkiksi lääkkeenä, ravintona, kulttitarkoituksiin tai se on kulkeutunut viljelykasvien rikkaruohona ihmisten mukana.

Elias Tillandz on Turun ja sen ympäristön kasveista kirjoittamassa kirjassa vuodelta 1683 käyttänyt pölkkyruohosta nimiä *Turrites major*, *Tornört* ja *Witzan ruoho*.

Pölkkyruohon lääkekäytöstä ei tiettävästi ole mainintoja vanhoissa lähteissä, mutta sen sisältämistä, myös lääkkeenä käytetyistä aineista on tietoja vanhassa saksalaisessa kasviossa.

Pölkkyruohon siemenet sisältävät sinappiöljyä (isotiosyanaattia), joka on myös sinappien (*Brassica nigra*, *Sinapis alba*) sisältämä, sinapille tyypillisen maun antava aine. Pölkkyruohon palotkin ovat käsin kosketellessa öljyisiä.

Sinappiöljy oli moniin eri tarkoituksiin yleisesti käytetty lääkeaine ja sinappien lisäksi monet vanhat ristikukkaiset lääkekasvit, muun muassa lutukka ja litulaukka, sisältävät sinappiöljyä.

Pölkkyruoho olisi siis voinut olla lääkekasvi tai ehkä mausteyrtti keskiaikaisessa ruokataloudessa.

LÄHTEET:

Silkkilä & Koskinen ym: *Lounais-Suomen kulttuurikasvistora*. 1990

Kujala V. & Ulvinen A.: *Floristische Untersuchungen in Ost-Kymenlaakso in Südfinnland*. 1964

Elias Tillandz: *Catalogus plantarum*, 1683

Herman Karsten: *Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz*. Berlin 1894